
Etnisk minoriserede lærerstuderende som “space invaders”

– når etnicitet får betydning i studerendes forhandlinger af position og professionel identitet på læreruddannelsen

Ditte Holch Jensen og Mette Houlberg-Autzen

Resumé

Artiklen ser nærmere på etnisk minoriserede lærerstuderendes oplevelser af faglig integration på læreruddannelsen. Deres fortællinger belyser de barrierer og udfordringer i form af negative forventninger og normative forståelser af “den rigtige lærer” og “den rigtige lærerstuderende”, som de skal overkomme for at blive optaget i det faglige fællesskab de studerende imellem. Artiklen undersøger, hvordan disse oplevelser får betydning for denne gruppes udvikling af professionel identitet.

Nøgleord

Læreruddannelse, etnicitet, professionel identitet, racialisering, studerendes faglige møder

Abstract

This article investigates how ethnically minoritized student teachers experience professional integration in teacher education. Their accounts reveal the barriers and challenges related to low expectations and negative normative understandings of *the right teacher and student*, which they must overcome in order to be accepted as a part of the professional fellowship among the students. The article examines how these experiences have an impact on how this group of students develop a professional identity.

Keywords

Teacher education, ethnicity, professional identity, racialization, professional fellowship among the students

Indledning

Jeg tror, mange af os altid går rundt med en indgroet frygt for, om man vil blive accepteret, og kan man overbevise elever og lærere om, at man passer ind? For det er jo aldrig det, man ser i film og så videre. Det er jo aldrig en udenlandsk pige, der er klasselæreren. Det er altid en Gitte. (Aya, lærerstuderende)

Da vi møder Aya, er hun midt i sit andet studieår på læreruddannelsen og i fuld gang med sin faglige tilblivelsesproces. Aya er én af de mange lærerstuderende, der har tilvalgt læreruddannelsen på baggrund af faglige interesser, værdier og et ønske om at gøre en forskel for elever i folkeskolen. Tidligere forskning i valg af ungdomsuddannelser peger på, at uddannelsesvalg er et identitetstilvalg, idet det signalerer værdier og gruppetilhørsforhold (se fx Ebbensgaard & Bech, 2009 og Gulløv & Gulløv, 2021). Også på de videregående uddannelser er uddannelsesvalget et symbol på et særligt tilvalg og en identifikation med uddannelsens fagområde. Aya identificerer sig i dette perspektiv med lærerstudiet og -professionen, og på den måde har hun en masse tilfælles med sine mange medstuderende. Hvad der alligevel adskiller Aya fra hovedparten af de studerende på læreruddannelsen, er, at hun har tyrkisk baggrund. Hun er én ud af elleve etnisk minoriserede lærerstuderende, vi har interviewet, som, på trods af fælles identifikation, værdier og stærke ambitioner, har oplevelser med ikke at blive optaget i kategorien som *rigtig* lærerstuderende af de etnisk majoriserede medstuderende på uddannelsen.

Med formålsparagraffen i den nye læreruddannelse fremhæves det, at uddannelsen er et sted, der både skal "danne og uddanne" de studerende (Retsinformation, 2023). Det betyder, at læreruddannelsen ikke blot skal give fagfaglige kompetencer, men også skal skabe rum, der understøtter den enkelte studerendes udvikling af professionel identitet i form af tilhørsforhold til professionen og oplevelse af sig selv som professionel (Iskov & Heggen, 2023). Ny professionsforskning peger på, at studiegrupper og de faglige møder de studerende imellem har stor betydning for de studerendes oplevelse af faglig, social samt professionsrettet integration på uddannelsen. I de studerendes faglige møder får de mulighed for at udforske deres forestillinger om professionen, samt hvordan de forstår sig selv som professionelle (Glavind & Hansen, 2023). De studerendes faglige møder er således af betydning for den enkelte studerendes udvikling af en professionel identitet og tilblivelse som lærer. Gennem et kvalitativt forskningsprojekt undersø-

ger vi, på hvilke måder de faglige møder med medstuderende får betydning for etnisk minoriserede lærerstuderendes deltagelsesmuligheder på uddannelsen og medvirker til at forme deres professionelle identitet. *Faglige møder* henviser i denne artikel til de studerendes gruppearbejde bredt set, både i forhold til studiegrupper og andet gruppearbejde i ad hoc-grupper. Fælles for disse møder er, at de studerende er sammen om at arbejde med uddannelsens indhold. Vi forholder os nysgerrigt til, *om* og *hvordan* etnisk minoriserede lærerstuderende i de faglige møder positioneres på bestemte racialiserede måder og herigennem bliver til som fagprofessionelle individer. På den baggrund diskuterer vi, hvorvidt læreruddannelsen tilbyder et fagligt tilblivelsesrum for *alle* studerende på uddannelsen uanset deres etniske baggrund. De studerende, vi har interviewet, udfordrer udbredte forståelser og tidligere studier af, at etnisk minoriserede unge generelt identificerer sig i modsætning til og tager afstand fra den danske folkeskole (se fx Gilliam, 2009; Lagermann, 2019). Samtidigt peger de studerendes fortællinger på nogle generelle udfordringer, de skal overkomme på læreruddannelsen, for at de selv, deres medstuderende og deres omverden kan genkende dem som *rigtige* lærerstuderende. På den måde kan deres fortællinger vise, hvordan deres deltagelse på læreruddannelsen ikke kun er forbundet med ambitioner, værdier og identifikation. Derimod påvirkes deltagelsen også af en række faktorer som stereotypificering, andetgørelse samt normative og subtile forståelser af, hvordan man er "en rigtig lærerstuderende". Vi anvender begrebet *etnisk minoriserede lærerstuderende* fremfor etnisk minoritetsstuderende, da det processuelle i begrebet indfanger, at kategorier ikke blot er noget der "er", men også noget, der forhandles socialt og på den måde understreger det dynamiske og foranderlige i den måde, de studerende positioneres og bliver til som lærerstuderende. Begrebet *racialisering* henviser til den proces, hvor kropslige markører og/eller kulturelle kendetegn anvendes til at identificere og underordne *den anden* (Hervik, 2015).

Undersøgelsens ståsted

Der findes begrænset forskning i krydsfeltet mellem læreruddannelse og etnicitet. Tidligere studier har bl.a. været optagede af temaer som sproglige forventninger og identifikation. Disse studier peger dels på, at forventningerne til de sproglige krav får etniske minoritetsunge til at fravælge læreruddannelsen (Dewilde & Kulbrandstad, 2014, s. 11), og dels på, at de kan opleve sig sprogligt udfordrede, når de er optagede på studiet (Blaabjerg & Ander-

sen 2011). Tekla Canger har i sit ph.d.-projekt undersøgt etnisk minoriserede kvinders valg af læreruddannelsen. Her viser Canger, hvordan de kvindelige lærerstuderende med etnisk minoritetsbaggrund konstruerer et *third space* på uddannelsen – et rum, der åbner op for en tredje positioneringsmulighed, hvor de hverken er minoriserede eller majoriserede. Dette f.eks. ved at reproducere fortællingen om "den stereotype muslimske kvinde" for herefter at fremfortælle sig selv i modsætning hertil (Canger, 2008). Iram Khawaja har undersøgt etnisk diversitet på universitetet. Hendes studie peger på, at etnisk minoriserede universitetsstuderende strategisk må anvende deres viden om, hvad der giver status i feltet, til at *hustle* sig igennem deres uddannelse. Hun viser med andre ord, hvordan etnisk minoriserede studerende i kraft af deres minoritetsposition må yde en ekstra indsats og altid "stå på tæer" for at modbevise negative forventninger og opnå faglig anerkendelse. En informant i Khawajas undersøgelse definerer dét at "hustle" som "at der ikke er noget, der hedder fritid. Du skal bare arbejde dig igennem" (Khawaja, 2023, s. 311). Herved peger Khawaja på, at der på universiteterne hersker andetgjorte positioner, som kobler sig til bestemte racialiserede kroppe, der bevirker, at etnisk minoriserede studerende må arbejde særlig hårdt for at opnå samme faglige anerkendelse som deres medstuderende (Khawaja, 2023). Vores undersøgelse står på skuldrende af disse studier. Dog adskiller denne sig ved at undersøge, hvordan studerende møder hinanden på racialiserede måder på en læreruddannelse, hvor målet er, at de studerende selv skal bidrage til at danne kommende generationer til at deltage i et mangfoldigt samfund med etnisk diversitet.

Undersøgelsens teoretiske ramme

For at undersøge, på hvilke måder etnisk-racialiserede forestillinger kobler sig til de etnisk minoriserede lærerstuderendes udvikling af en professionel identitet, gør vi brug af Nirmal Puwars begreb *space invaders* (Puar, 2004). Puar viser gennem begrebet, hvordan der hersker subtile opfattelser af, at visse kroppe er naturligt berettigede til visse steder, mens andre ikke er. I hendes forskning illustrerer hun, hvordan sorte kvinder i forskellige sociale rum oplever sig fremmedgjorte og som "space invaders", da deres kroppe ikke synes at passe ind i stedets normalitetsbegreb (Puar, 2004). Med dette begrebsapparat kan læreruddannelsen anskues som et fagligt tilblivelsesrum, hvor dét at blive til som studerende og fagprofessionelt individ er en forhandlingsproces, hvor forskellige magtpositioner i fællesskabet konstrue-

rer første- og andetheder, der får betydning for udviklingen af den professionelle identitet (Khawaja, 2023, s. 310). De analytiske begreber omhandlende første- og andetheder bidrager med et magtrelationelt perspektiv, hvor majoritetsgruppen har definitionsmagten til at definere minoritetsgruppen som *de andre* og dermed som "mindre rigtige" (Jensen, 2013). Begreberne bidrager således til analysen med et blik på, hvordan mennesker indgår i verden med forskellige muligheder og betingelser for at blive accepteret og værdsat (Khawaja & Lagermann, 2023, s. 22).

Vi er i vores undersøgelse optagede af, hvordan de etnisk minoriserede studerendes oplevelser med andetgørelse på læreruddannelsen får betydning for deres udvikling af professionel identitet. Kaare Heggen peger på, at *den professionelle identitet* omhandler, hvem vi som individ ser os selv som og ønsker at være fagprofessionelt (Heggen, 2008). I dette begreb knytter det professionelle an til normative forståelser af, hvordan man er professionel, imens identitet henviser til en individuel dimension, der konstant defineres og redefineres ud fra de praksisfelter, man deltager i (Iskov & Heggen, 2023, s. 10). Den professionelle identitet kan altså siges at blive til gennem en kontinuerlig proces af mellemmenneskelige forhandlinger og spejlinger i mødet med signifikante og generaliserede andre (Mead, 1934) i form af undervisere og medstuderende undervejs i uddannelsen. Heggen & Terum peger i denne sammenhæng på, at identiteten skabes "through interaction with peers, faculty members and supervisors who represent slightly different approaches and traditions" (Heggen & Terum, 2017, s. 25). De studerendes transformative læreprocesser og forhandling af professionel identitet næres altså i dette perspektiv i mødet med andre forståelser og modsætningsforhold.

Undersøgelsens metodiske afsæt

Vi forstår metode som en konstruktionsproces, hvor tilgangene, hvormed vi indsamler og konstruerer viden, er bestemmende for, hvad vi får øje på (Khawaja, 2010, s. 42). Metodiske overvejelser er altså afgørende for at forstå de analytiske fund. Inspireret af poststrukturalismen forstår vi de sociale praksisser på læreruddannelsen som konstrueret ud fra en gensidig afhængig relation mellem sociale strukturer, diskurser og den enkelte (se fx. Foucault, 1972; Deleuze, 1990). Projektets fokus på racialiseringsprocesser skal derfor ikke forstås som intentionelle racistiske handlinger, men derimod som et udtryk for, at samfundsstrukturer og diskurser er med til at naturliggøre en

andetgørelse af visse mennesker i det sociale samspil (Myong, 2011). Artiklen undersøger følgende forskningsspørgsmål:

Hvordan oplever den minoritetsetniske studerende sig positioneret i det faglige fællesskab på læreruddannelsen?

Hvordan får den minoritetsetniske studerendes etnicitet betydning for dennes faglige tilblivelse på uddannelsen?

Vi stiller altså i artiklen skarpt på det faglige møde på læreruddannelsen, som det opleves fra de etnisk minoriserede lærerstuderendes perspektiver. Dette med henblik på at få øje på de normative praksisser, der former de studerendes deltagelsesmuligheder, oplevelse af tilhør og deres professionelle identitet.

For at få indblik i de etnisk minoriserede studerendes oplevelser og erfaringer i de faglige møder på læreruddannelsen anvender vi den etnografiske metode. Den etnografiske tilgang bidrager med kvalitativ dybde og indblik i aktørernes oplevelser af bestemte situationer i deres livsverdener (Tanggård & Brinkmann, 2015), men skal samtidig ses som et punktnedslag i forhold til både tid og sted, hvorfor pointerne i artiklen ikke kan hævdes at være eviggyldige bredt set. Pointerne i denne artikel bygger således på elleve etnisk minoriserede lærerstuderendes oplevelser og erfaringer fra hverdagslivet på uddannelsen, og kan betragtes som cases, der belyser, hvordan etnicitet tages med ind på læreruddannelsen og får betydning for studerendes positioner og mulighedsrum i forhold til forhandlingen af en professionel identitet. De elleve lærerstuderende går alle på samme læreruddannelse og er udvalgt ud fra kriterier om, at de repræsenterer studerende fra alle uddannelsens årgange, samt at de alle bærer etnicitetsmarkører, der associeres med Mellemøsten og den muslimske religion. Dette ud fra en hypotese om, at disse kropstegn kunne være af betydning – en hypotese vi konstruerede ud fra eksisterende forskning omhandlende etnicitet og skoleliv (se f.eks. Gilliam, 2009; Lagermann, 2019; Staunæs, 2022). Otte af de elleve studerende er blevet adspurgt, om de vil deltage i projektet, mens de sidste tre studerende selv har opsøgt os med et ønske om at fortælle deres perspektiver. Af etniske årsager findes der ikke konkret statistik på, hvor mange studerende med etnisk minoritetsbaggrund der er indskrevet på den pågældende læreruddannelse, men en undersøgelse fra 2021 viser, at cirka ti procent af lærerstuderende har "ikkevestlig" baggrund (Grynberg, 2022).

For at opnå et dyberegående indblik i de etnisk minoriserede studerendes oplevelser af at indgå i det faglige fællesskab på læreruddannelsen har vi benyttet os af kvalitative gruppeinterviews. Hensigten med at strukturere interviewene som gruppeinterviews af to til tre studerende var dels at sikre et trygt rum for de studerende (Kvale & Brinkmann, 2015) og dels at skabe et rum, hvori det blev muligt for os at observere på og indgå i de spontane snakke, der opstod blandt de studerende undervejs i interviewene. Her med øje for de særlige perspektiver og syn på egne livsverdener, der blev talt frem (Rytter & Olwig, 2018). Målet med interviewene var at indfange de studerendes hverdagsfortællinger af deres levede liv på læreruddannelsen. Hertil anvendte vi en narrativ tilgang, der muliggør at få øje på mulige sammenhænge mellem den enkelte studerendes subjektive oplevelser, og hvordan de taler sig ind i en *fælles* kollektiv fortælling om at være etnisk minoriseret. Dette både som en fælles fortælling mellem aktørerne i gruppeinterviewene samt på et bredere samfundsniveau (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 211).

Med målet om at sikre aktørernes fortrolighed og anonymitet har vi i artiklen valgt at sammensmelte de elleve studerende til de fire studerende "Amin", "Hassan", "Huda" og "Aya". Dette er gjort med øje for, at det ikke skal være muligt at identificere de studerende (Tjørnhøj-Thomsen & Hansen, 2009). Vi er her opmærksomme på ikke at forstærke billedet af, hvad én etnisk minoriseret studerende oplever af andetgørende processer på læreruddannelsen. I stedet fremskriver artiklen tendenser og oplevelser, der går på tværs af interviewene med de studerende, som vi med et analytisk blik dykker ned i i det følgende.

Når kroppe forstyrrer

Jeg er bevidst om, at jeg med vilje siger noget ekstra klogt, for at de får øje på, at jeg også kan noget. Men jeg prøver også at lade toivlen komme mig til gode. Altså ikke altid bare sige, at folk, der er uhøflige over for mig, skyldes, at jeg er muslim eller mørk og sådan. Men der er nogle situationer, som det med at være kolde for så at ændre sig 100 procent, når jeg siger noget klogt, dét, tænker jeg, hænger sammen med nogle fordomme, de har om mig og folk fra Mellemøsten. Det skyldes nok også de her historier i medierne om, at muslimske mænd chikanerer danske kvinder i nattelivet, og når de så ser en stor muslimsk mand med skæg, så bliver jeg måske associeret med den type. De kan jo godt

høre på den måde, jeg taler, at jeg kommer fra Aarhus Vest. (Amin, lærerstuderende)

Amin, der går på læreruddannelsens tredje årgang, taler tidligt i vores møde med ham sin etniske og religiøse baggrund frem som et omdrejningspunkt i flere af hans faglige møder med etnisk majoriserede medstuderende. Han viser os her, at også på læreruddannelsen kan etnicitet blive betydningsfuld i forhold til de studerendes positioner og deltagelsesmuligheder. Amin fortæller, hvordan han indimellem oplever, at hans udseende associeres med manglende faglige kompetencer samt en særlig problematisk adfærd overfor kvinder i nattelivet. Han beskriver her dét, som Dorte Staunæs betegner som stærke etnicitetsmarkører i form af *udlændingetegn* (Staunæs, 2022). Det er tegn, der fremhæver Amins krop som en betydningsbærende forskelsmarkør, og som får betydning for den måde, han oplever at blive mødt på af medstuderende. Det er et gennemgående tema i vores samtaler med de etnisk minoriserede lærerstuderende, at de har haft oplevelser af at blive mødt med stereotype forventninger knyttet til deres etnicitet og religiøse baggrund. Hassan, der til dagligt går på fjerde årgang på uddannelsen, beskriver f.eks. ligeledes, hvordan han oplever, at hans udlændingetegn får betydning for hans positioneringsmuligheder i de studerendes faglige møder:

Jeg kan godt genkende det her med, at når man bliver sat sammen med andre, så vil to af dem arbejde sammen, og når man så prøver at komme igennem med noget – altså bidrage og være aktiv i arbejdet. Hvis det overhovedet bliver hørt, så skal det lige bekræftes. For eksempel har jeg tit oplevet, at de lige har brug for at søge på Google, om mit svar nu passer. Det gør de ikke, når de andre siger noget. Ved mig, skal der lige en Google-søgning til.

Ifølge Puwar kan man i et rum godt være til stede og høre til i én forstand, da man har en legitim ret til deltagelse, men alligevel ikke fuldt ud høre til i rummet. På den måde kan man have en oplevelse af at være en *space invader*, da man her forstyrrer de "naturlige beboeres" normative orden (Puwar, 2004). Amin og Hassan er begge blevet optaget som studerende på læreruddannelsen ud fra præcis de samme regler og krav, som alle andre studerende. Alligevel beskriver de begge en oplevelse af disintegration, da deres input i de faglige drøftelser skal forhandles eller dobbelttjekkes af deres medstuderende. De synes altså i det faglige møde at opleve en mang-

lende legitimering af dem som en ressource. I stedet kan de siges at opleve at blive anset som space invaders, der med deres udlændingetegn invaderer de majoriserede studerendes normative opfattelse af, hvordan man er en rigtig lærerstuderende. Fordi de med deres kroppe forstyrrer den normative forståelse af en lærerstuderende, oplever de, at deres faglige bidrag devalueres. I positionen som space invader synes der altså at være indlejret et paradoks, som går på tværs af de interviewede studerendes fortællinger. På den ene side synes gruppen af etnisk minoriserede studerende at fremstå ekstremt *synlige* på uddannelsen, da de beskriver en oplevelse af eksplicit at forstyrre den normative orden med deres udlændingetegn. Amin fremhæver i denne sammenhæng dét at være "en stor muslimsk mand med skæg" som et eksempel herpå. På den anden side beskriver Hassan en oplevelse af, at man kan føle sig *usynlig* i det faglige fællesskab og ikke altid kan forvente at blive hørt eller set af sine medstuderende. De kan med andre ord begge siges at fremhæve en paradoksal oplevelse af at være en *synlig usynlighed*, hvor synligheden er forbundet med kropsligt at være et "forstyrrende element" i *normaliteten* i kraft af deres udlændingetegn, imens usynligheden er forbundet med at blive overhørt og ikke anerkendt. Samme paradoks peger Khawaja på i sit nye studie af kvindelige minoritetsetniske studerende i STEM-fagene (Khawaja, 2024). Konsekvensen af at blive mødt som en synlig usynlighed er, at de etnisk minoriserede studerende på baggrund af deres udlændingetegn placeres i en marginaliseret position, hvor de mødes med tvivl og manglende legitimering. Her oplever de, at deres bidrag i gruppearbejdet ikke legitimeres, før det er bekræftet fra anden side. I de studerendes faglige møder med medstuderende oplever de altså at blive mødt med etniske stereotype forventninger, der påvirker deres deltagelsesmuligheder i det faglige samarbejde. Etniciteten som betydningsbærende omdrejningspunkt understreger Hassan ved at påpege, at "det gør de ikke, når de andre siger noget." En lignende oplevelse beskriver Huda, der går på tredje årgang, på følgende måde:

Lige nu er jeg i en studiegruppe, hvor jeg slet ikke føler mig hørt eller set. Det er, som om de slet ikke hører, hvad det er, jeg siger. (...) Jeg føler, at jeg siger noget eller kommer med en god idé, men hver gang slår de den bare ned. Og så kan jeg sige det foran læreren, og så kan de give mig ret i mit perspektiv. Og så tænker jeg: Hvorfor er det, at pigerne ikke lyttede til mig, når jeg sagde noget? Og det har været så tit, at jeg faktisk har været ude og tænke, om det mon hænger sammen

med, at jeg har mørkt hår og går med makeup, som om jeg er sådan en indvandrer-dulletøs. Den fornemmelse har jeg virkelig haft. For de taler over mig og overhører mig fuldstændig, selvom de sidder og taler sammen, og jeg kan se, at de skriver sammen, men inviterer mig ikke ind. Men de har jo ikke sagt direkte, at det er fordi jeg er brun... Det er bare den her fornemmelse.

Huda beskriver en oplevelse af, at hun på baggrund af sine udlændingetegn mødes med negative forventninger og en nedvurdering af hendes faglige kompetencer, når hendes medstuderende afviser hendes faglige input. Hvor Hassan og Amin fortæller, at de mødes med skepsis, oplever Huda at blive eksplicit ignoreret og talt hen over hovedet på i gruppearbejdet. I tråd med Hassan og Amin's fortællinger beskriver Huda, at hendes udseende har stærke udlændingetegn, som hun oplever bliver associeret med manglende faglig kompetence. Ligesom Amin fortæller, at han i det faglige møde med medstuderende indimellem oplever at blive mødt med stereotype etniske og kønnede forestillinger om at være en "farlig mand i nattelivet", viser Huda, at hun oplever at blive mødt med lignende forestillinger. Hun fremhæver sine udlændingetegn som betydningsbærende gennem oplevelsen af, at de medstuderende ser hende som en "indvandrer-dulletøs". Hun oplever altså, ligesom Hassan og Amin, at de ikke anerkender hendes faglige bidrag, da hendes krop *forstyrres*, og hun placeres derfor ligeledes i en position som en synlig usynlighed i gruppearbejdet. Som vi tidligere har beskrevet, viser Heggen & Terum (2017) ellers, at professionel identitet næres i mødet med andethed og modsætningsforhold, og i tråd hermed peger Glavind & Hansen (2023) i deres forskning på, at lærerstuderende generelt finder det frugtbart at samarbejde med forskellige typer af medstuderende i studiegrupper. Dette da de herigennem kan få forskellige perspektiver på det faglige indhold. Samtidig peger deres forskning dog også på, at de studerende også oplever, at forskelligheden kan gøre samarbejdet svært. De fremhævede eksempler her i artiklen peger på samme måde på, at de etnisk majoriserede studerende synes at sætte grænser for forskelligheden, men – som vi skal se nærmere på i det følgende – i samme bevægelse også for, *hvem og på hvilke måder* der kan gøres professionel identitet.

Når udlændingetegn forstyrrer udviklingen af den professionelle identitet

På samme måde som Hassan, Amin og Huda fremhæver deres udlændingetegn som forstyrrende for den normative orden i de faglige møder i studiegruppen, fortæller Aya i interviewet bl.a., at hun ofte mødes med en skepsis over, at hun med sine udlændingetegn har valgt dansk som et af sine undervisningsfag: "Når jeg siger, at jeg skal være dansklærer, så er folk sådan: "Nå, hvorfor ikke det andet?" (...) "Jamen, du har tørklæde på, skal du ikke tage hensyn til dét?""

Ifølge Aya er det særligt dét, at hun bærer tørklæde, der gør det vanskeligt for hende at blive optaget i kategorien "rigtig dansklærer". Hvor Amin fremhæver sit skæg og sin store krop, og Huda sin brune hud og dét at blive set som en "indvandrer-dulletøs" som særlige udlændingetegn, ser vi i citatet, at det for Aya bliver hendes tørklæde, der udgør et tegn på, at hun tilhører en distinkt anderledes gruppe end majoriteten. Aya sættes altså også i en position som en space invader, da hun med sine udlændingetegn forstyrrer den normative forståelse af kategorien "dansk lærer". Som beskrevet ovenfor viser Puwars forskning, at når "nye kroppe" træder ind i et rum, vil der opstå førsteheder og andetheder (Puar, 2004). På trods af at Aya er optaget på uddannelsen og kan kalde sig dansklærer på lige vilkår med alle andre, der studerer til dansklærer på uddannelsen, synes hendes krop – og måden, den med tørklædet indtager rummet på – at forstyrre de normative forståelser, der hersker. Gennem hendes faglige valg forstyrrer hun med andre ord billedet af, hvordan man ser ud, når man er "læreren" i specifikke fag. Hvor Amin, Hassan og Huda beskriver at blive mødt med en tvivl på deres faglige evner i det konkrete gruppearbejde, viser Aya os, at denne tvivl også er forbundet med en grundlæggende tvivl i forhold til, om den etnisk andetgjorte krop kan indtage den fagprofessionelle identitet i specifikke fag.

Da professionel identitet netop forhandles interaktionelt gennem egne og andres forståelser, demonstrerer empirien, at dét, at Hudas, Ayas, Hassans og Amins faglige legitimitet i gruppearbejdet er til forhandling, medfører, at de etnisk minoriserede lærerstuderende møder modstand i forhandlingen af deres professionelle identiteter. Idet de møder barrierer i form af stereotypificering og andetgørelse i forhold til at blive optaget i den normative professionsforståelse, får de ikke en oplevelse af, at deres medstuderende anerkender dem som professionelle. Med Meads (1934) interaktionelle perspektiv, hvor den professionelle identitet er resultatet af mellem menneskelige forhandlinger og spejlinger i mødet med signifikante og generaliserede

andre undervejs i uddannelsen, in mente, bliver det med andre ord muligt at få øje på, at de etnisk minoriserede lærerstuderende her har et ringere udgangspunkt. De har ikke på samme måde som deres medstuderende mulighed for at indgå i positive interaktionelle forhandlinger om deres professionelle identitet, da de mangler muligheden for at kunne spejle sig i signifikante og generaliserede andre i form af medstuderende. Denne mangel på spejlingsmuligheder fremhæver Aya indledningsvist i artiklen, da hun peger på, at "Det er jo aldrig en udenlandsk pige, der er klasselæreren. Det er altid en Gitte." Kan vi da overhovedet sige, at læreruddannelsen tilbyder et fagligt tilblivelsesrum for *alle* studerende? Og er udviklingen af en professionel identitet på uddannelsen – og i professionen generelt – da en umulig opgave for etnisk minoriserede studerende? Her er det relevant at trække på Heggens sondring mellem professionel identitet og professionsidentitet. Hvor professionel identitet er den studerendes syn på sig selv som professionel, er professionsidentitet den kollektive forståelse af professionen (Heggen, 2008). At sondre mellem disse to begreber er centralt i forståelsen af de etnisk minoriserede lærerstuderendes faglige mulighedsrum. Hvor dét at være space invader fratager denne gruppe studerende en legitim plads i den kollektive professionsidentitet, rummer den professionelle identitet derimod en agentisk dimension, hvor de studerende gennem aktive handlinger og til- og fravalg funderet på deres identifikation med uddannelsen og professionen, har mulighed for selv at få indflydelse på tilblivelsesprocessen (Feilberg 2014; Munch et al. 2019; Lindhart, 2007). På trods af at Aya, Huda, Amin og Hassan i deres position som space invaders ikke oplever at blive optaget i den kollektive professionsidentitet, og de derfor møder barrierer i forhandlingen af en personlig professionel identitet, er det altså ikke en umulig proces. De studerende i denne artikel giver i vores interviews med dem alle udtryk for at være stærkt motiverede for at blive lærere. Det kommer til udtryk i formuleringer som: "Jeg vil gerne gøre en forskel for andre børn og bidrage til, at de har nogen at spejle sig i" og "Det er noget, der tiltaler mig at gå ud at undervise og give nye input til elever." De studerende vil altså noget med deres læreruddannelse, og de orienterer sig subjektivt herefter gennem aktive til- og fravalg, hvorfor de alle også fortæller om centrale strategier i forhandlingen af en professionel identitet, med ønsket om en plads i den kollektive professionsidentitet.

Strategier til forhandling af professionel identitet

I de studerendes fortællinger om deres oplevelser med de faglige møder på læreruddannelsen kan vi få øje på en agentisk dimension i form af forskellige strategier, de studerende anvender i forhandlingen af deres professionelle identitet. Det går på tværs af de interviewede, at de har en oplevelse af at skulle modbevise negative forventninger og derfor "gøre noget ekstra" for at blive legitime deltagere. Huda fortæller det frem på følgende måde:

Jeg har en følelse af at skulle gøre noget ekstra. Jeg synes, jeg har fået nogle gode kompetencer, og jeg synes også, jeg har kæmpet for dem. Det er ikke, fordi jeg er kommet sovende til dem. Man skal kæmpe. (...) Så skal man lige være lidt ekstra smilende, for så undgår du det der med, ja du ved.

Interviewer: Stereotypen?

Huda: Ja!

Huda har indsigt i, hvad der fremmer legitimering i de faglige møder, og hun kan siges at anvende denne viden strategisk til at kompensere for sine udlændingetegn gennem det at hustle sig til en mere ligeværdig position. Dette ved at "gøre noget ekstra", "kæmpe" og "smile". At man må hustle sig til legitimering er et tema i alle vores interviews, som de studerende fortæller mere eller mindre eksplicit frem. I forsøget på at bryde de stereotype forestillinger og negative forventninger, fortæller Amin, at han "med vilje siger noget ekstra klogt." Dét at "sige noget ekstra klogt" bliver altså for Amin en måde at hustle sig til legitimering på. Han håber herigennem på at kunne modbevise sine medstuderendes negative forventninger til ham og bryde den synlige usynlighed, for på den måde at blive optaget i det faglige fællesskab.

Hvor Huda og Amin fremhæver dét at skulle yde en ekstra indsats som en strategi i forhandlingen om en plads som legitim deltager i de faglige møder, fortæller Hassan, at han i stedet strategisk forsøger at indtage en anden position i det faglige landskab:

Jeg vil gerne sige, at jeg føler, at jeg har haft en rigtig god tid her på uddannelsen. Jeg har hørt fra tidligere studerende her, at det har været meget værre, men det skyldes måske også, at jeg ikke socialiserer mig her overhovedet.

Hassan fortæller her om et paradoks i læreruddannelsens mulighedsrum, som det kan opleves af de etnisk minoriserede studerende, og som han forsøger at navigere i. Hans oplevelse af "en god tid her på uddannelsen" begrundes han i et valg om og resultat af ikke at socialisere sig på uddannelsen, hvorfor han fravælger de faglige fællesskaber, når det er muligt. Han beskriver f.eks. i vores interview med ham, at det fremmer hans trivsel på uddannelsen at vælge gruppearbejdet fra og lave studieopgaver på egen hånd. Men hvorfor vælge denne strategi i stedet for at forhandle sig til en plads i det faglige fællesskab, som Huda og Amin gør? Dette giver Hassan os nogle svar på. Ved at inddrage perspektiver fra tidligere etnisk minoriserede studerende fortæller han, at hans tid på uddannelsen kunne have været værre. Dette da han gennem sin strategi undgår at blive mødt med "udelukkende korte svar som "ja" og "nej" eller kommentarer som "Hassan laver ingenting." Men de lader mig jo ikke deltage aktivt i arbejdet." Han får med andre ord beskrevet strategien som en overlevelsesstrategi, der gør det muligt for ham ikke at skulle forholde sig til den marginaliserede position, han oplever i gruppearbejdet. Derfor bliver det meningsfuldt for ham selv at tilvælge en mindre udsat position som outsider for på den måde at undgå at skulle lægge kræfter i at modbevise og hustle sig til at blive anerkendt som legitim deltager. Hassan tydeliggør på den måde en agentisk dimension på en anden måde end Huda og Amin. Hans strategi kan dog siges at have konsekvenser set i lyset af udviklingen af hans professionelle identitet, da denne udvikles gennem mellem menneskelige forhandlinger. Denne strategi, hvor Hassan bevidst positionerer sig som outsider frem for *etnisk anden*, begrænser med andre ord hans muligheder for at spejle sig i signifikante andre i form af medstuderende og her indgå i positive forhandlinger. På den måde kan strategien siges at være en barriere for hans oplevelse af faglig og professionsrettet integration på studiet.

Hassans fortælling er et eksempel på et paradoks og ikke et eksempel på, at det er umuligt for etnisk minoriserede lærerstuderende at finde adgang til at forhandle deres professionelle identitet med medstuderende. I det følgende eksempel fortæller Aya f.eks., hvordan hun i forsøget på at positionere sig på læreruddannelsen og i professionsidentiteten aktivt søger medstuderende i form af andre etnisk minoriserede studerende, som hun oplever at dele referencer med:

På mit nye hold, her går der en anden palæstinensisk pige, som jeg også kan rigtig godt med (...) Og da jeg faldt i snak med hende, var hun også

sådan: Ej, jeg har manglet dig. For der gik faktisk et langt stykke tid, før vi snakkede sammen. Og det synes jeg egentlig var ret unaturligt, for man er ligesom to magneter, som hænger sammen. Men så fik vi snakket sammen, og hun havde også bare manglet en, som hun kunne læne sig op ad, når det er, at det bliver svært.

Interviewer: Du har tidligere nævnt, at du havde håbet på, at der bare ville være én anden minoritetsetnisk pige. Hvorfor er det, at det er så vigtigt?

Aya: Det betyder bare alt, at der er en anden, der kan forstå mig, og som er præcis samme sted. Jeg behøver ikke hele tiden at forklare mig, og hvorfor jeg gør, som jeg gør.

Aya fortæller, at det for hende "betyder alt", at hun i det faglige fællesskab møder signifikante andre i form af medstuderende, som også er etnisk minoriserede. Dét, at hun i dette møde ikke oplever sig alene som space invader på uddannelsen, kan siges at udvide hendes mulighedsrum i forhandlingen af en professionel identitet. Hun viser os med andre ord, at ved at indgå i relationer med andre i samme minoriserede position bliver det muligt i samarbejde at danne et nyt *rum* på uddannelsen. I dette rum behøver hun ikke at modbevise andres stereotype forestillinger og hustle sig til anerkendelse, da udlændingetegn her er noget, de har til fælles, og derfor ikke tilskrives betydning. Udlændingetegn bliver derfor ikke en barriere i forhandlingen af en professionel identitet. På den måde er Aya et eksempel på, hvordan etnisk minoriserede studerende kan siges selv at skabe bedre betingelser for at finde medstuderende at spejle sig i. Dog kan konsekvensen ved denne strategi være, at det afgrænsede rum også begrænser hendes muligheder for at møde andethed og modsætningsforhold i udviklingen af hendes professionelle identitet (Heggen & Terum, 2017), og at hun af sine etnisk majoriserede medstuderende stadig ikke optages i den større forståelse af læreruddannelsens professionsidentitet.

En perspektiverende konklusion: udvikling af et mere inkluderende tilblivelsesrum for forskellige professionelle identiteter

Selvom vi i vores undersøgelse er gået induktivt til værks, viser vores analyse iøjnefaldende ligheder med Puwars studie om "space invaders" (Puar, 2004). I modsætning til Puwars forskning, der studerer forskellige

samfundskontekster, er vores undersøgelse foretaget i et specifikt rum – et pædagogisk rum. Alligevel vidner de studerendes fortællinger om, at lignende andetgørende processer finder sted på læreruddannelsen, da der ligeledes her hersker subtile opfattelser af, at de etnisk minoriserede studerendes kroppe med deres udlændingetegn er mindre berettigede på studiet, da de ikke synes at passe ind i normalitetsforståelsen.

Som vi indledte med at skrive, handler et tilblivelsesrum på læreruddannelsen om dannelsen af kommende fagprofessionelle lærere, hvorfor det bliver centralt at diskutere, hvilke konsekvenser de analyserede andetgørende processer kan få for udviklingen af de etnisk minoriserede lærerstuderendes professionelle identitet. Artiklens analytiske fund vidner om, at der i de studerendes faglige møder optræder bestemte normative forståelser af, hvordan den rigtige lærer og lærerstuderende tager sig ud, defineret ud fra etnisk-racialiserede forståelser, som medfører, at etnisk minoriserede studerende har sværere ved at forhandle en positiv professionel identitet på uddannelsen. Aya, Huda, Amin og Hassans fortællinger er eksempler på etnisk minoriserede lærerstuderende, der på forskellige måder og med forskellige udfald anvender deres agens i forhandlingen af en professionel identitet. Selvom de har mulighed for at trække på forskellige strategier, er forhandlingsprocessen dog ulige i forhold til deres etnisk majoriserede medstuderende. Analysen viser, at de etnisk minoriserede lærerstuderende skal overkomme barrierer i form af andetgørende processer, hvilket medfører, at de har et mere snævert mulighedsrum, hvori det er vanskeligt at blive spejlet af majoriserede medstuderende og herigennem blive til som professionelle. Konsekvensen er, at andetgørelsen begrænser deres muligheder for at opleve faglig og professionsrettet integration på studiet. Heggen & Terum (2017) pegede ovenfor på, at professionel identitet dog ikke alene forhandles i faglige møder de studerende imellem. Faglige møder med undervisere, hvor de studerende konfronteres med forskellige perspektiver og forståelser, som de både kan udfordres af og spejle sig i, har ligeledes betydning for deres forhandlingsprocesser. Hassan peger i den sammenhæng f.eks. på, at han oplever en faglig spejling, når hans underviser eksplicit anerkender hans faglige input i plenumdiskussionerne: "Folk er ligesom passivt aggressive mod en og tror ikke på dig, før en med en autoritet – altså her en underviser – højt anerkender dig."

Hassan viser her, at underviserens anerkendelse kan give modvægt til de andetgørende processer de studerende imellem og på den måde udvide hans mulighedsrum for at opnå en legitim plads i professionsidentiteten.

Dog viser artiklens analyse, at denne anerkendelse ikke kan stå alene i forhold til at overkomme de barrierer, som de etnisk minoriserede studerende møder på uddannelsen. Der er med andre ord behov for, at læreruddannelsen strukturelt, bevidst og målrettet udvikler didaktiske tilgange, hvor målet er at forstyrre de studerendes snævre forståelse af professionsidentiteten. Dette så flest mulig studerende kan se sig selv i professionen, og ikke mindst så de som kommende lærere kan varetage arbejdet i skolen med at forberede elever til et mangfoldigt samfund, som det fremhæves i formålparagraffen:

De studerende skal gennem uddannelsen tilegne sig et solidt fagligt, pædagogisk og didaktisk grundlag for at undervise i folkeskolens fag og for at skabe og lede inkluderende fællesskaber, der bidrager til alle elevers faglige og alsidige udvikling uanset baggrund. (Retsinformation, 2023)

Spørgsmålet er imidlertid, hvordan læreruddannelsen skaber rum for, at diversitet og modsætningsforhold bliver berigende i de studerendes forhandlinger af en professionel identitet frem for en barriere for nogle studerendes mulighedsrum. Det er f.eks. relevant at forholde sig til, hvordan der på et politisk plan er givet plads i bekendtgørelsen til, at de lærerstuderende i løbet af uddannelsen møder andre og anderledes forståelser. På trods af at formålparagraffen lægger op til, at undervisningen skal give de studerende et grundlag for, at de bl.a. kan varetage undervisning og lede inkluderende fællesskaber i en mangfoldig folkeskole, synes der f.eks. i diverse fagbeskrivelser at være givet en begrænset plads i uddannelsens fag til at arbejde med lærerstuderendes egne racialiserede forståelser og bias. Etnicitet som tema optræder f.eks. kun sparsomt i enkelte fag, og det obligatoriske fag dansk som andetsprog er i den nye læreruddannelse nu halveret til kun 5 ECTS-point, hvor fokus primært omhandler arbejdet med elevers sproglige deltagelsesmuligheder (Almen studieordning, 2023). At udvide de etnisk minoriserede lærerstuderendes mulighedsrum indebærer en bred tematisering af diversitet og anderledes forståelser, som beror på den grundantagelse, at forskellige perspektiver alle er legitime, og at undervisere deler denne forståelse. Dette for at kunne formidle den og understøtte den i de studerendes interne faglige møder. Læreruddannelsen og dens aktører må med andre ord forholde sig reflektivt og bevidst til egen professionsforståelse, som den udspiller sig på både bekendtgørelsesniveau og i undervisningen, da dette kan bidrage til et frugtbart afsæt for de studerendes arbejde med at gå i dialog med forskel-

lige perspektiver, andre og anderledes professionelle identiteter og udvikle deres egen i forhandlinger med disse (Iskov & Heggen, 2023).

Vores undersøgelse skriver sig ind i et generelt samfundsproblem, der omhandler, at etnisk minoriserede personer positioneres som illegitime deltagere i forskellige sociale arenaer. Med andre ord viser forskning om etnicitet i og uden for pædagogiske kontekster, at dét at skabe lige muligheder mellem den etniske majoritet og minoritet er en reel udfordring, som vi på samfundsniveau endnu ikke har formået at komme i mål med (se fx. Jöhncke, 2007; Jaffer-Walter, 2016; Jensen & Vitus, 2020; Hassani, 2024). Vi må derfor fortsat forholde os undersøgende på såvel et politisk som didaktisk niveau til, hvordan og på hvilke måder læreruddannelsen kan udvikle praksisser med henblik på at blive et mere inkluderende og ligeværdigt tilblivesrum for forskellige professionelle identiteter.

Referencer

- Beck, S., & Ebbensgaard, B. (2009). *Mellem Bagenkop og Harboøre: elevfortællinger fra danske udkanter*. Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
- Blaabjerg, B., & Andersen, P. U. (2011). *Tosprogede på Læreruddannelsen i Århus: En undersøgelse af tosprogedes valg- og gennemførelse af en læreruddannelse*. VIA University College, Læreruddannelsen i Aarhus.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (red.) (2015). *Kvalitative metoder – En grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Canger, T. (2008). *Mellem minoritet og majoritet – et ikke-sted: Minoriserede unges biografiske fortællinger om uddannelse, normalitet og andethed*. Ph.d.-afhandling, Forskerskolen Livslang Læring. Roskilde Universitetscenter.
- Deleuze, G. (1990). *Negotiations*. Columbia University Press.
- Dewilde, J., & Kulbrandstad, L. A. (2014). Recruitment and Certification of Immigrant Teachers: Roles and Requirements. *IJE4D Journal*, 3, 37–64.
- Feilberg, C. (2014). *Dannelsen af en psykologisk og videnskabelig habitus hos psykologistuderende*. Ph.d.-afhandling ved ph.d.-programmet Hverdagslivets Socialpsykologi. Roskilde Universitet.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. Tavistock Publications.
- Gilliam, L. (2009). *De umulige børn og det ordentlige menneske: identitet, ballade og muslimske fællesskaber blandt etniske minoritetsbørn*. Aarhus Universitetsforlag.
- Gitz-Johansen, T. (2011). *Den multikulturelle skole – integration og sortering*. Roskilde Universitetsforlag.
- Glavind, J., & Hansen, D. (2023). Professionsintegration – studiegrupper som professionelle arbejdsfællesskaber. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 4, 97-113.
- Grynberg, S. (2022). Lærerværelset bliver mere mangfoldigt, *Folkeskolen*, 14, Lærerværelset bliver mere mangfoldigt (folkeskolen.dk)
- Gulløv, E., & Gulløv, J. (2020). *Opvækst i provinsen – om dem, der bliver, og dem, der rejser*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hassani, A. (2024). *Navigating Colour-Blind Societies – A Comparative Ethnography of Muslim Urban Life in Copenhagen and Montreal*. Taylor and Francis.
- Heggen, K. (2008). Professionel identitet. I A. Molander & L. I. Terum (red.), *Profesjonsstudier*. Universitetsforlaget.

- Heggen, K., & Terum, L. I. (2017). The impact of education on professional identity. I B. Blom, L. Evertsson & M. Perlinski (red.), *Social and caring professions in European and welfare states. Policies, services and professional practices* (s. 21-35). Policy Press.
- Hervik, P. (2015). Race, "race", racialisering, racisme og nyracisme. *Dansk Sociologi*, 26(1).
- Iskov, T., & Heggen, K. (2023). Kohærens og professionel identitet. Et begrebsapparat, som kan styrke professionsuddannelser? I M. B. Johansen (red.), *Professionsidentitet. Tidsskrift for Professionsstudier*, 36, <https://tidsskrift.dk/tipro/article/view/139968/183983>
- Jaffe-Walter, R. (2016). *Coercive Concern – Nationalism, Liberalism, and the Schooling of Muslim Youth*. Stanford University Press.
- Jensen, S. Q. (2013). Skolen som arena for andetgørelse, tilpasning og modstand. I C. H. Jørgensen (red.), *Drenge og maskuliniteter i ungdomsuddannelserne*. Roskilde Universitetsforlag.
- Jensen, S. V., & Vitus, K. (2020). Broken Interaction Rituals, Struggles for Membership, and Violence among Young Children in Two Danish Schools. *Symbolic Interaction*, 43(2). <https://doi.org/10.1002/symb.454>
- Jöhncke, S. (2007). Velfærdsstaten som integrationsprojekt. I K. Pærregaard & K. F. Olwig (red.), *Integration: antropologiske perspektiver* (s. 37-62). Museum Tusulanum.
- Khawaja, I. (2010). *To belong everywhere and nowhere: Fortællinger om muslimskhed, fællesgørelse og belonging*. Roskilde Universitet: Ph.d.-afhandling. <https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/57416452/Final-Thesis1.pdf>
- Khawaja, I. (2023). "The hustle" – Om diversitet og andethed i akademia. I I. Khawaja & L. Lagermann (red.), *(Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis*. Samfundslitteratur.
- Khawaja, I. (2024). 'The Element of Surprise' – Negotiations of Racialised Visibility, Transparency an Opacity in STEM. I *Gender, Place and Culture*. (In Press).
- Krogh, L., & Aarup Jensen, A. (2020). Unge med trivselsproblemer i kollaborative læringsfællesskaber. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 1, 64-75. <https://dpt.dk/temanumre/2020-1/unge-med-trivselsproblemer-i-kollaborative-laeringsfaellesskaber-i-videregaende-uddannelse/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udg. Hans Reitzels Forlag.
- Lagermann, L. C. (2019). *Farvede forventninger*. Aarhus Universitetsforlag.
- Lagermann, L. C., & Khawaja, I. (2023). *(Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis*. Samfundslitteratur.
- Lindhart, L. (2007). *Hvor lærer en lærer at være lærer. Læring som deltagelse i vekslende handlesammenhænge*. Books on Demand GmbH.
- Madsen, K. L., Jørgensen, J., & Graack, J. (2022). *Normkritik i pædagogisk praksis*. Hans Reitzels Forlag.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society*. University of Chicago Press.
- Munch, P., Nielsen, A., & Nielsen, L. S. (2019). Praksisnær forskning: dannelse af professionel identitet gennem refleksiv praksislæring. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 29. <https://tidsskrift.dk/tipro/article/view/116405/164517>
- Myong, L. (2011). Raciale stilheder. Om menneskelig tilblivelse i en kontekst af transnational adoption. *Nordiske udkast*, 39(1 & 2), 121-128.
- Puwar, N. (2004). *Space invaders – Race, Gender and Bodies Out of Place*. Berg Publicers.
- Retsinformation (2023). *BEK nr. 374 af 29/03/2023*. Hentet fra Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen: <https://www.retsinformation.dk/api/pdf/235761>
- Rytter, M., & Olwig, K. F. (2018). At snakke om det. Måder at interviewe på. I H. Bundgaard, H. O. Mogensen, & C. Rubow (red.), *Antropologiske projekter. En grundbog*. Samfundslitteratur.
- Soetanto, D., & MacDonald, M. (2017). Group work and the change of obstacles over time: The influence of learning style and group composition. *Active Learning in Higher Education*, 18(2), 99-113. <https://doi.org/10.1177/1469787417707613>

Staunæs, D. (2022). *Køn, etnicitet og skoleliv*, 2. udg. Samfundslitteratur.

Tjørnhøj-Thomsen, T., & Hansen, H. P. (2009). *Overskridelsens etik – erfaring, analyse og repræsentation*. I K. Hastrup (red.), *Mellem mennesker – en grundbog i antropologisk forskningsetik*. Hans Reitzels Forlag

Ditte Holch Jensen

adjunkt

Læreruddannelsen Aarhus, VIA University College

DIJE@via.dk

Mette Houlberg-Autzen

lektor

Læreruddannelsen Aarhus, VIA University College

MHOU@via.dk